

MAANDBLAAD VOOR IMKERS

bijen

Demonstrerend 'bijenvolk' wil aandacht van Brussel

W. Martens

Maandag 24 januari 1994 kwamen Europese imkers bijeen in Brussel om aandacht te vragen voor problemen in de bijenhouderij. Naar schatting 1.500-2.000 imkers uit België, Denemarken, Engeland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Luxemburg, Portugal, Spanje, Zwitserland, Duitsland en Nederland waren vertegenwoordigd en hadden met andere belangstellenden gehoorgegeven aan de oproep tot protest van de overkoepelende werkgroep Honing van de boeren- en landbouworganisaties COPA/COGECA.

Voor het Parlementsgebouw, waar de ministers van landbouw o.l.v. de nieuwe Griekse voorzitter op dat moment bijeen waren, werd gedemonstreerd met leuzen, spandoeken, berokers, tromgeroffel, maskers en andere soms folkloristische attributen onder het motto: **Don't let beekeeping die out!**

Het is vreemd de anders zo vredige imkers te zien demonstreren. Dit is nog nooit eerder vertoond. Er moet dus wel iets goed fout zitten zou je kunnen concluderen. Deze Europese imkers, waaronder opmerkelijk veel jongeren, waren gekomen om te

protesteren tegen hun slechte financiële positie en de onderwaardering voor het vak imker. Maar vooral zijn de goedkope honingimporten uit niet-EU landen de imkers een doorn in het oog. Met name in de Zuid-Europese landen blijven de imkers met elk jaar groter wordende honingvoorraden zitten. Nederland was eensgezind door alle vijf bonden (VBBN-NCB-ABTB-LLTB-ANI) en de 'Studieclub Bedrijfsmatige Imkers' vertegenwoordigd met in totaal 18 personen. Fantastisch.

Enkele Nederlanders waren getooid met spandoeken en liepen vol trots op klompen rond. Gezamenlijk hebben de Nederlandse imkerorganisaties potjes geëtiketteerde honing uitgedeeld waarmee aandacht is gevraagd voor de Nederlandse imkerproblemen. De tekst op het etiket luidde als volgt (met een Franse vertaling):

Don't let Dutch beekeeping die out!

The intention of this 'honey' action is to bring the problems of the Dutch and other European beekeepers to the attention of the European Union.

Daarnaast is een Frans/Engelse vertaling van onze

68
 —

probleemschets aan journalisten, cameramensen en buitenlandse vertegenwoordigers uitgereikt. Een goede actie zou je denken. Europa breed wordt de bijenhouderij nog steeds als een niet-belangrijke, onvolwaardige activiteit beschouwd. De imkers willen daarin verandering zien. Ze willen waardering voor hun werk. De demonstrerende imkers eisen waardering voor het bestuivingswerk van hun bijen in de agrarische sector en ... voor de bestuiving in het algemeen. Dat vooral onze zuidelijke collega's het moeilijk hebben, blijkt wel uit de moeite die zij zich getroost hadden. Je zag bussen uit Portugal, Italië, Merano, Aragon, Bretagne, Vald'Isère en velen van hen hebben twee dagen heen en twee dagen terug gereisd. Ze gedroegen zich ook bepaald 'demonstratiever' dan de Noordeuropeanen. Het plein zag wit van de imkers die zeer luidruchtig lieten merken dat ze er waren. Een veertigtal had scheidsrechtersfluitjes die ze op commando massaal gebruikten, wat bepaald niet aangenaam was. Anderen legden met hun berokkers stevige rookgordijnen over het plein waardoor je je wel afvroeg wat we onze bijen aandoen.

Later werd het veel gemoedelijker. Elk land had op het plein een eigen stand waar men honing en folders uitdeelde. En daar ging men bij elkaar buurten en de honing werd uitgewisseld zodat er een gevoel van verbroedering ontstond. Jammer genoeg had Prof. Von Frisch nog geen imkerstaal uitgevonden zodat de conversatie stroef verliep, maar begrip was er alom. De zuidelijke imkers in groepen bij elkaar aan de lunch: stokbrood, worst en flessen wijn. En als je langs kwam werd je van alles aangeboden.

Met name de Belgische, maar ook de Duitse televisie hebben ruim aandacht besteed aan het imkerprotest in Brussel. De Nederlandse TV werd op dat moment beheerst door ruziënde politieambtenaren. Gelukkig hebben Nederlandse kranten wel aandacht aan het gebeuren in Brussel besteed.

Gezien onze onervarenheid vraag ik me af of de Nederlandse media op tijd en juist zijn geïnformeerd door de imkerorganisaties. Door de 'Bedrijfsraad' is via de hiërarchieke kanalen de imkerproblematiek bij het Nederlandse parlementariërs van Landbouw aangekaart.

Terugblikkend zeg je: 'Het is een goed initiatief geweest om gezamenlijk bij de Raad van ministers en dus ook bij de Nederlandse regering aandacht te vragen voor de noden van de imkers'. In Bijen van april zullen wij op de achtergrond van het imkerprotest in Brussel nog terugkomen.

Wanneer wordt Brussel nu eindelijk eens wakker?

P.C. Muntjewerf

Toen ruim een jaar geleden de Nederlandse imkers hun benarde positie aan de minister van landbouw, natuur en visserij wilden uitleggen, weigerde het dagelijks bestuur van het Landbouwschap hierin te bemiddelen. Het werd de imkers zelfs ontraden langs een andere weg contact met de minister te zoeken. Deze botte houding heeft het vertrouwen van de imkers in het Landbouwschap ernstig geschaad.

Gelukkig heeft de COPA/COGECA, de Europese organisatie van agrariërs en hun coöperaties meer begrip voor de precaire toestand waarin de imkers zich bevinden. Binnen deze organisatie is een werkgroep honing actief. Reeds in 1989 werd een memorandum aan de Commissie van de E.U. aangeboden en verder aan het Europese parlement, de landbouwministers in de lidstaten en de kamerleden. Ondanks het feit dat een rapport van een aantal Europarlementariërs door het Europese parlement in april 1992 werd aanvaard is tot heden geen gevolg gegeven aan de in dit rapport herhaalde wensen van de imkers. In verband met de zeer lage importprijzen van honing van buiten de E.U. wordt met name de beroeps- en nevenberoepsimkerij op den duur met de ondergang bedreigd. Dit zou onherstelbare schade opleveren aan de van insectenbestuiving afhankelijke land- en tuinbouwgewassen en aan de flora, waarvan weer een deel van de fauna afhankelijk is. Gepleit werd voor financiële steun aan de imkerij met een bestuivingsvergoeding, bijvoorbeeld in de vorm van goedkope suiker en een inkomensteun aan de (semi-) beroepsimkers ter compensatie van het verschil in kostprijs met de lage marktprijs van honing.

Verschillende malen is met de Europese Commissie, het uitvoerend orgaan van de E.U., onderhandeld over de voorgestelde maatregelen. Er bleek geen constructieve medewerking van de Commissie te verkrijgen, die steeds maar verwees naar beschikbare structuurmaatregelen. Deze onbevredigende situatie heeft de werkgroep doen besluiten, met instemming van het presidium van COPA/COGECA om een protestdemonstratie te houden in Brussel om de Raad van landbouwministers er van te overtuigen hoe hoog de nood bij de imkers is gestegen.

De Griekse voorzitter van de Raad, Mr. Moraitis

heeft een kleine delegatie van de COPA/COGECA vóór de aanvang van de vergadering van de Raad ontvangen op 24 januari. De delegatie werd aangevoerd door de President van de COPA Mr. Bocchini, vergezeld van de president van de COGECA Mr. Gaudinat, de secretaris generaal van de COPA/COGECA Mr. Herlitska, de voorzitter en de vice-voorzitters van de werkgroep honing respectievelijk Borneck (Fr.), Bakandritos (Gr.) en Muntjewerf (NL.) en de secretaris van de werkgroep G. Golfidis. De COPA president deed een indringend beroep op de voorzitter van de Raad van ministers om de bijenhouderij van de ondergang te redden. Minister Moraitis, goed bekend met de toestand van de Griekse imkers, zegde toe de zaak in de Raad aan de orde te stellen.

Uit het persoverzicht van de Raadsvergadering bleek dat een grote meerderheid (uitgezonderd Denemarken en ten dele Engeland) zich bewust was van de problematiek. Commissaris Steichen heeft in deze vergadering nog eens het standpunt van de E.U. Commissie verwoord, waarover de imkers tevoren aan de voorzitter blijk hadden gegeven dat de door de Commissie geboden mogelijkheden niet het beoogde effect hadden. De Raad gaf derhalve opdracht aan de Commissie een rapport samen te stellen over de toestand van de imkerij in de E.U. en aan te geven welke geschikte maatregelen soelaas kunnen bieden.

De volgende dag de 25e januari waren de Landbouweuroparlementariërs in Brussel bijeen. De voorzitter had er in toegestemd dat een delegatie van de werkgroep honing van de COPA/COGECA in de vergadering een overzicht mocht geven van de toestand waarin de E.U.-imkerij zich bevindt. Voorzitter Borneck voerde namens onze groep het woord. De imkers ondervonden bijval van de aanwezige parlementariërs. Het besluit werd genomen om in de plenaire zitting van het Europese Parlement indringende vragen te stellen om er bij de Raad van ministers op aan te dringen nu eindelijk eens effectieve maatregelen te nemen met verwijzing naar het in 1992 aangenomen rapport.

De eerste slag is gewonnen, de oorlog echter nog niet. Het is daarom zaak om alert de procedure te blijven volgen en waarnodig druk te blijven uitoefenen.

Leo van Gelderen: docent, koninginneteler, keurmeester

In verband met een artikelreeks die Bijen binnenkort wil starten, was de redactie op zoek naar een deskundige op het gebied van de korfteelt. We kwamen in contact met Leo van Gelderen, die naast docent van de cursus korfteelt, fervent koninginneteler, honing-keurmeester, leraar bijenteelt en eigenaar/bouwer van 'De Bijenhof' is. José Vleeming keek voor Bijen in zijn imkerskeuken en vormde zich een beeld.

70 José Vleeming

Het is een van die zeldzaam zonnige januaridagen als ik hem in zijn Rijswijkse rijtjeshuis bezoek. Een warme ontvangst valt me ten deel en ik voel me onmiddellijk thuis in zijn knusse kantoortje, dat vol staat met een grote collectie bijenboeken, een pc en een kopieerapparaat; allemaal attributen ten dienste van die ene grote passie: de imkerij.

Hoe het begon

Hoewel er bij veel imkers sprake is van een van vader op zoon doorgegeven belangstelling, geldt dat niet voor Leo van Gelderen. 'In het westen bestaat er nauwelijks een imkerstraditie; door het ontbreken van een agrarische omgeving heeft de imkerij er altijd een wat ander karakter gehad dan elders in het land. Daarnaast speelde de angst voor bestuiving van de toen veel geteelde komkommer in de glastuinbouw de imker danig parten, want jarenlang gold er tijdens de bloei van de komkommers een bijenverbod. (Voor de duidelijkheid: de huidige situatie is volledig anders.) Zelfs nu nog kent Bleiswijk een politieverordering dat het hele dorp bijvrij gemaakt moet worden. Geen hond trekt zich daar tegenwoordig natuurlijk nog iets van aan.' Ofschoon Leo zich altijd al wel aangetrokken voelde door de natuur, was het toeval dat hij zo'n 18 jaar geleden in contact kwam met de imkerij. Hij volgde de beginners- en gevorderdencursus en was verkocht. Na een aantal jaren praktisch imkeren had de bij hem zo in haar greep dat hij zich opgaf voor de opleiding tot leraar bijenteelt in Barneveld.

Onderwijzer ten voeten uit

Met zijn diploma op zak startte Leo met het geven van cursussen, o.a. in Leiden en Rotterdam. Naast de cursussen beginnend en gevorderd imker, onderwees

deze enthousiasteling zijn cursisten ook in de koninginneteelt en de bestuiving. Recent is daar de cursus korfteelt bijgekomen. Korfteelt is een vorm van bijenhouden die hem na aan het hart ligt, want zoals Leo zegt: 'het houden van een korfje heeft wel iets, er hangt een soort romantische waas omheen van terug naar die goeie ouwe tijd.' De grootste waarde zit volgens Leo in het contact tussen bij en imker. 'Je staat dicht bij je bijen, je wordt makkelijker in de omgang met ze en je kijkt erop verandert.' Alsof al die cursusactiviteiten nog niet genoeg waren, opende Leo van Gelderen vorig najaar zijn 'Bijenhof'. Een door hem en met vrienden en familie zelf gebouwd onderkomen in de vorm van een zeshoek.

Hoe is dit alles zo gekomen?

De meeste woningen beschikken tegenwoordig niet meer over een grote tuin en ook Leo van Gelderen kampte met plaatsingsproblemen voor zijn bijen. Een korfvolk en/of een aantal bevruchtungskastjes in een stadstuin leveren meestal geen problemen op, maar bij twintig volken worden de burens stilltjesaan zenuwachtig. Daar komt nog eens bij dat Leo per definitie niet meer dan 5-6 volken op één plek plaatst. 'Veel bijen maken de spoeling dun', aldus Van Gelderen. Enige jaren geleden zocht hij daarom een plek voor zijn volken, waarbij zijn oog viel op een prachtig volkstuintencomplex, op loop- en fietsafstand van zijn huis. De onderhandelingen met het bestuur van de volkstuintenvereniging gingen echter niet van een leien dakje en er ging een behoorlijke tijd overheen voor Leo er zijn eerste kastje kon plaatsen.

Stabiele zeshoek

Hoewel Leo zijn perceel kon uitkiezen, bleek hij later het 'rotste' stukje gekozen te hebben. Door de over de open vlakte aanstormende wind waaiden de bijen letterlijk van de vliegplank af. Windwerend gaas en een haag van wilgetenen brachten slechts gedeeltelijk uitkomst. Ofschoon dit natuurgeweld en Leo's behoefte aan een droge werkplek zijn wens voor een schuurtje voedden, was het de stille ambitie van zijn vrouw die uiteindelijk de doorslag gaf. Mevrouw Van Gelderen, die in het dagelijks leven een remedial teaching-praktijk runt, wilde heel graag de bijen-

houderij stimuleren en promoten. Een bevriende architect voorzag hen van een professioneel ontwerp en het resultaat mag er zijn: een zeshoekig gebouwtje (25 m² groot) met een groot overstekend dak, dat steunt op zes ijzeren kolommen. Steunbalken tussen de kolommen verlenen het paviljoentje voldoende stevigheid. Grote ramen en openslaande deuren zorgen voor veel licht en een uitnodigende sfeer. In het begin, toen het dak nog slechts rustte op de zes pijlers, maakte Leo zich ernstige zorgen over de stabiliteit; bij harde wind lag het dak angstaanjagend te wiebelen, maar zodra de steunbalken waren aangebracht, kwam er een ongekende stevigheid in het geheel. Voor Van Gelderen dit beste bewijs dat de bijen niet voor niets hun zeshoekige bouwvorm hebben gekozen. Diezelfde vorm zet zich voort in bloembak en terras. Het gebouwtje is smaakvol ingericht. Allerlei typen korven nodigen de bezoeker uit tot tasten en de wandfoto's, uitgestalde imker-materialen en kunstig gevormde waskaarsen maken duidelijk dat hier echte liefhebbers met aandacht en gevoel voor detail aan het werk zijn geweest. Zelfs de met bijen gedecoreerde gordijnen ontbreken niet. Hebben de Van Gelderens deze hof in eerste instantie voor eigen bijen en gemak gebouwd, de interesse uit de omgeving is ongekend. Zodra het paviljoentje bezet is, bezoeken collega-volkstuinders, wandelende werknemers van de vele omliggende bedrijven en schoolkinderen de hof. Op dit moment is er op 'De Bijenhof' geen electriciteit en water. Maar als de met subsidie van de Verenigde Spaarbanken aangeschafte zonnecollectoren zijn geïnstalleerd, hoopt Leo over stroom te beschikken; zijn wens om video's te vertonen tijdens de cursussen, wordt dan werkelijkheid.

Wat voor een soort imker is Leo eigenlijk?

Afgelopen herfst heeft Leo van Gelderen twintig volken in Spaarkasten ingewinterd, korfolken houdt hij in principe niet over. Normaal gesproken jaagt hij elk najaar de korf af, huisvest de bijen in een kast en

zet de uit de korf afkomstige raten met broed vast in raampjes. Op een vlakke ondergrond snijdt hij de raten op maat en bevestigt ze vervolgens met raffia of een zuiver wollen draad aan het raampje. In een mum van tijd bouwen de bijen raam en raat aan elkaar en knagen de wollen draad door. 'Een prachtig gezicht als je een bij met een lange draad garen als een vlag achter zich aan ziet wegvliegen.' Op het gebied van bijenrassen heeft Leo de nodige ervaring. Indien men in het verleden met kwalitatief betere bijen wilde imkeren, was er nauwelijks een ander ras voorhanden dan de Carnica. Tegenwoordig heeft vooral de Buckfastbij opgang gemaakt en ook Van Gelderen viel voor haar charmes. 'De Carnica en ik, het heeft nooit geklikt. Altijd waren er problemen met het invoeren van moeren of waren de moeren van de leg in een drachtloze periode.' In de beginperiode kocht Leo Buckfast-KI-moeren, 'maar veel KI-moeren komen de winter niet door of er vindt vlak voor de winter een stille moerwisseling plaats. Dan ben je in de aap gelogerd, want je beschikt maar weer over een F1.' Sprekend vanuit zijn ervaring zegt Van Gelderen: 'ik geloof dat de bijen minder zin hebben in een KI-moer, en om het maar eens in menselijk termen uit te spreken, haar als het ware als minderwaardig beschouwen.' Om zijn stand zo raszuiver mogelijk te houden, koopt Leo tegenwoordig Buckfast-koninginnelarven. In een door hem zelf ontwikkeld transportkistje kan hij in dopjes van was 21 eendagslarven vervoeren. Met de opening naar beneden hangt hij de 9 mm grote dopjes in het bijenvolk. De bijen accepteren deze ingreep en gaan de larven verzorgen. Kort voor het uitlopen verplaatst hij de koninginnee naar een bevruchtungskastje (Leo gebruikt Apideakastjes van piepschuim). 'Het lijkt heel wat die 21 larven, maar het is al niet anders als bij die negen kleine nikkertjes: toen waren er nog acht, toen waren er nog zeven.'

Even filosoferen

Als ik in de trein naar huis rijd, mijmer ik over de gedrevenheid van deze imker. Hij is niet de enige enthousiaste actieveling in de ongeveer 180 leden tellende subvereniging Leiden e.o. Zouden juist de natuurliefhebbers in de drukbevolkte randstad hun sporadische stukjes groen meer koesteren en waarderen dan meer verwerende imkers elders in den lande? Hoe het ook zij, het is beslist de moeite waard om, als u in de buurt bent, een kijkje op 'De Bijenhof' te nemen. Elke woensdagmiddag en zaterdag de gehele dag bent u er welkom. Het adres is: Volkstuinencomplex 'Lommerrijck' te Rijswijk.

Nieuwe inzichten aangaande het bijenvolk (2): de Bij verliest haar geheugen

R.P. Groenveld

Het geheugenverlies

In mijn Wageningse periode vond ik aan de oever van de Rijn bij Rhenen een paar heuvels, die voor zandwinning gedeeltelijk waren afgegraven. Het afgravingsvlak was soms haast loodrecht. Bij die vlakken merkte ik een aantal solitaire bijenwifjes op. We kennen vele soorten van die bijtjes, mannetjes en wifjes die geen 'volk' vormen. Een van die wifjes hield ik een poosje scherp in het oog. Ze bleek 'plaatsvast' te zijn. Ze keerde telkens met grote zekerheid naar hetzelfde plekje op de heuvelhelling terug, verdween in een holletje en kwam na korte tijd weer naar buiten om opnieuw uit te vliegen. Uit de boeken wist ik, dat ze in dat holletje een mengsel van stuifmeel en honing opsloeg. In sommige boeken wordt dat mengsel 'bijenbrood' genoemd. Op dat bijenbrood legt zij een eitje en vervolgens sluit ze dat holletje af. Een paar dagen later vond ik op die plek inderdaad het afgesloten holletje. Toen mijn bijtje hier klaar was met haar voortplantingswerk, kreeg ze, zeer doelmatig, *geheugenverlies* voor die plek. Nu was ze waarschijnlijk elders op de heuvelhelling bezig een nieuw holletje te graven, en had ze zich op die nieuwe plek georiënteerd.

De voorzwerm verliest zijn geheugen

Toen ik me, na mijn Wageningse tijd, bezig hield met het voortplantingsprobleem van de honingbij, schoten mij dat bijtje en dat geheugenverlies weer te binnen. Ook de voorzwerm verliest immers in de zwermtros haar geheugen voor de oude woning. Minderhout noemt dat geheugenverlies 'een der merkwaardigste verschijnselen uit het bijenleven.' Hij deelde in zijn boek mede, dat een voorzwerm bestaat uit 10.000 tot 20.000 bijen. Hem kennende wist ik, dat zijn cijfers betrouwbaar zijn. Het is natuurlijk een sensationele gebeurtenis, als je je realiseert dat al die duizenden bijen in zo'n zwermtros allemaal tegelijk hun geheugen verliezen. Je mag dat zeker een merkwaardig verschijnsel noemen. Voor mij lag dit verschijnsel echter heel anders. Ik was toen al tot de ontdekking gekomen, dat al die bijen van een voorzwerm samen *het lichaam vormen van één individu*, de Bij. Dat eenzame bijtje bij Rhenen, dat haar geheugen verloor, was ook één individu. Bovendien behoorden beide individuen tot dezelfde

systematische familie. En nog merkwaardiger: onze geleerden nemen aan, dat miljoenen jaren geleden, onze honingbij zich uit zo'n solitair bijtje is gaan ontwikkelen. Dat vroegere solitaire bijtje zal dan wel van een andere soort geweest zijn. Maar dat bijtje, en het mannetje waarmee het had gepaard, zou je dus kunnen zien als de heel erg verre voorouders van onze honingbij.

Geheugenverlies algemeen verschijnsel

Toen deze ontwikkeling van de Bij begon, waren er nog geen zoogdieren en geen mensen op onze aarde. We moeten het dus zonder ooggetuigen doen. En wij mensen beschikken, vooral waar het de bijen betreft, over een uiterst dartele fantasie. Toch meen ik te mogen aannemen dat het geheugenverlies, bij solitaire bijen en bij onze honingbij dezelfde oorzaak heeft. Beide volgen ze de natuurlijke aandrift om zich voort te planten. Het solitaire bijtje bij Rhenen had haar eitje gelegd op het bijenbrood. Ze kon verder niets doen voor het bijtje, dat daaruit geboren zou worden. Haar geheugen voor de plek waarop ze een tijdje plaatsvast was geweest verloor ze en ze begon elders met de herhaling van hetzelfde voortplantingswerk. Het 'moedervolk' van onze Bij had in haar woning een baby voortgebracht, waarvoor ze niets meer kon doen. Ze verloor haar geheugen voor de woning waarin ze dat voortplantingswerk had verricht en ze zocht een nieuwe woning, waarin ze opnieuw kon beginnen met hetzelfde werk. Ik had dus ontdekt, dat dat geheugenverlies een algemeen verschijnsel bij zich voortplantende insekten is. Hoe komt het nu, dat wij allemaal dat geheugenverlies bij onze voorzwerm zo'n merkwaardig verschijnsel vonden? Dat komt, doordat wij het 'bijenvolk' zagen als 'een massa geheel vrije individuen'. En als je zo'n tienduizend of twintigduizend vrije individuen allemaal plotseling hun geheugen voor hun woning ziet verliezen, is dat een sensationele gebeurtenis, die ons overrompelt. Nu we weten dat die vele duizenden bijen samen het lichaam van één *individu* vormen, gaan onze ogen open voor de werkelijkheid.

De eerste bijdrage staat in Bijen 2(10): 259-261 (1993)

Snijboon

Teelt

Snijbonen (*Phaseolus vulgaris* L) worden vooral buiten in de vollegrond geteeld. Daarnaast is er een klein areaal snijbonen onder glas. Zoals bij vele andere teelten onder glas wordt in toenemende mate op substraat geteeld. Behalve stam- en stoksnijboon behoren ook o.a. stam- en stokslabonen, spekbonen, bruine en witte bonen tot *Phaseolus vulgaris* L.

Bloembouw

Snijboon is een vlinderbloemige. De bloemkroon bestaat uit vijf witte kroonbladen. De onderste twee kroonbladen zijn vergroeid tot een kiel, twee kroonbladen staan zijdelings en vormen de zwaarden. Het bovenste kroonblad vormt de vlag. De kiel is spiraalvormig. De stijl van de stamper volgt deze spiraal. De bloem heeft tien meeldraden. De bovenste meeldraad staat vrij en de overige negen zijn vergroeid tot een buis die de stamper en een deel van de stijl omvat. Onder in de bloem bevinden zich de nectarklieren.

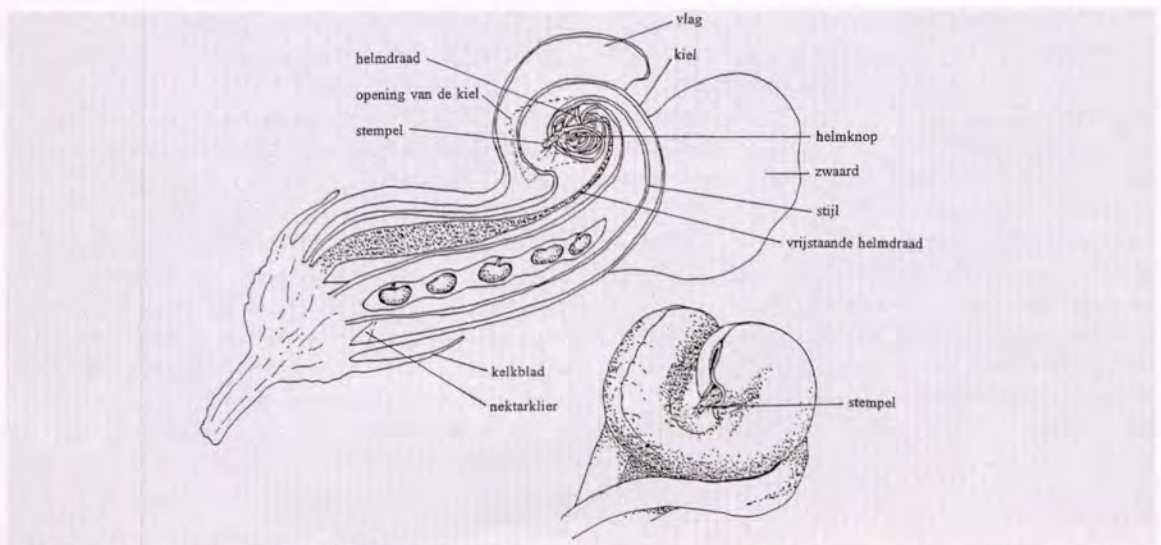
De bloemen openen zich in de ochtend en sluiten daarna niet meer.

Bestuiving

De bestuiving vindt net voor of tijdens het openen plaats. Bij het openen van de bloem worden de spiraalvormige meeldraden en de stamper met enige kracht ontrold waarbij het stuifmeel vrijkomt. Bestuiving vindt al plaats voordat de bloem opengaat.

Met de microscoop is goed zichtbaar dat er al stuifmeel op de stamper aanwezig is als de bloem nog gesloten is.

Snijbonen zijn dus zelfbestuivend. Volgens sommige onderzoekers groeit vreemd stuifmeel sneller door de stijl dan eigen stuifmeel. In de praktijk groeit er altijd een aantal bonen niet goed uit. Dit zou het gevolg kunnen zijn van een gebrek aan ruimte, waardoor de uitgroeiende boon beklemd raakt en niet recht kan uitgroeien. De slechte uitgroei van snijbonen zou ook kunnen ontstaan door een onvolledige bestuiving. Hierdoor ontstond de vraag of door insectenbestuiving de zetting en de uitgroei van snijbonen verbeterd kan worden. In kassen worden geen bestuivende insecten gebruikt bij de teelt van snijbonen. Uit een eerste onderzoek van de Ambrosiushoeve bleek dat bijen de bloemen van snijbonen niet bezoeken. Bloembezoek door hommels werd zelden waargenomen. In de vergelijkingsproef werden ook zelfbestuiving en het openen van de bloem, door deze met de hand aan te raken, meegenomen. Het plaatsen van bijen of hommels, noch openen van de bloem na aanraken hadden effect op de zetting van de snijbonen, op de lengte en het gewicht van de snijbonen, op het aantal kromme snijbonen en op het aantal zaden in de snijbonen. Het plaatsen van bijen of hommels heeft dus geen enkele invloed op de zetting bij snijbonen.

Boekweit (*Fagopyrum* Miller)

In speciale zaadmengsels

Het begint er op te lijken dat de boekweit weer meer in de belangstelling komt. Vroeger een belangrijk landbouwgewas van de arme hoogveen- en zandgronden. Het hoogveen werd toen afgebrand, speciaal om er boekweit op te telen. Later was de teelt niet meer rendabel te maken en verdween het gewas nagenoeg uit de landbouw. Nu maakt boekweit een belangrijk deel uit van zaadmengsels, die speciaal samengesteld zijn voor de bijenweide, in het bijzonder voor braakliggende gronden. Een reden temeer om deze belangrijke bijenplant in deze rubriek op te nemen.

Uit Centraal Azië

Boekweit is een lid van de duizendknoopfamilie (*Polygonaceae*). Het geslacht boekweit (*Fagopyrum* Miller) telt ongeveer 15 soorten, die van oorsprong voorkomen in de gematigde streken van Eurazië. De in ons land in cultuur gebrachte boekweit is afkomstig uit Centraal Azië. Tegen het eind van de Middeleeuwen is hij door trekkende Mongolen naar Oost Europa en later naar Midden- en West Europa gebracht.

Eenjarige plant

Boekweit is een eenjarige plant met een holle recht-opstaande stengel, die zich meerdere malen vertakt. De bladen zijn driehoekig en hebben een pijlvormige voet en een spitse punt. Onder aan de plant zijn deze lang gesteeld, bovenaan zittend. De bloei valt in de maanden juni tot augustus. Onder gunstige omstandigheden vertoont de plant 5-6 weken na het zaaien zijn eerste bloemen en blijft 25-30 dagen in bloei staan.

De bloemen staan in langgesteelde pluimen in de bladoksels. Ze openen zich 's morgens vroeg en gaan direct na de middag weer dicht. Daarna gaan ze niet meer open, want ze bloeien maar één dag. Aan de bloem ontbreekt een kelk. Het bloemdek bestaat uit vijf witte of rozeachtige bladen. Er zijn acht meeldraden. Drie daarvan staan in een binnenkrans dicht tegen het vruchtbeginsel. De overige staan in een krans daaromheen naar buiten gespreid. De helmknoppen van de binnenste meeldraden openen aan de buitenzijde en die van de andere aan de binnenzijde. Daardoor worden insecten als ze tussen de meeldraden lopen aan beide zijden met het gele

stuifmeel bepoederd.

De bloem heeft drie stampers die onderaan met elkaar zijn vergroeid. In het vruchtbeginsel kan slechts één zaad tot ontwikkeling komen.

Twee bloemvormen

Boekweit heeft twee bloemvormen: een vorm met lange stijlen en korte meeldraden en een vorm met korte stijlen en lange meeldraden. De plant is heterostyl.

Elke plant draagt bloemen van slechts één vorm.

De stuifmeelkorrels van beide vormen verschillen aanmerkelijk in grootte. Die van de bloemvorm met korte stijlen zijn groter. De korrels hebben drie zeer smalle kiemopeningen, die iets verzonken in het korreloppervlak liggen.

De nectariën, duidelijk waarneembaar door hun lichtbruine kleur, liggen afwisselend met de meeldraden op een discus rond het vruchtbeginsel. De nectarafscheiding is in hoge mate afhankelijk van de temperatuur. Deze is optimaal tussen 16 en 26°C. De nectarafscheiding duurt 1-4 uur. De drie suikers saccharose, glucose en fructose komen nagenoeg in dezelfde hoeveelheden in de nectar voor.

Bijen beste bestuivers

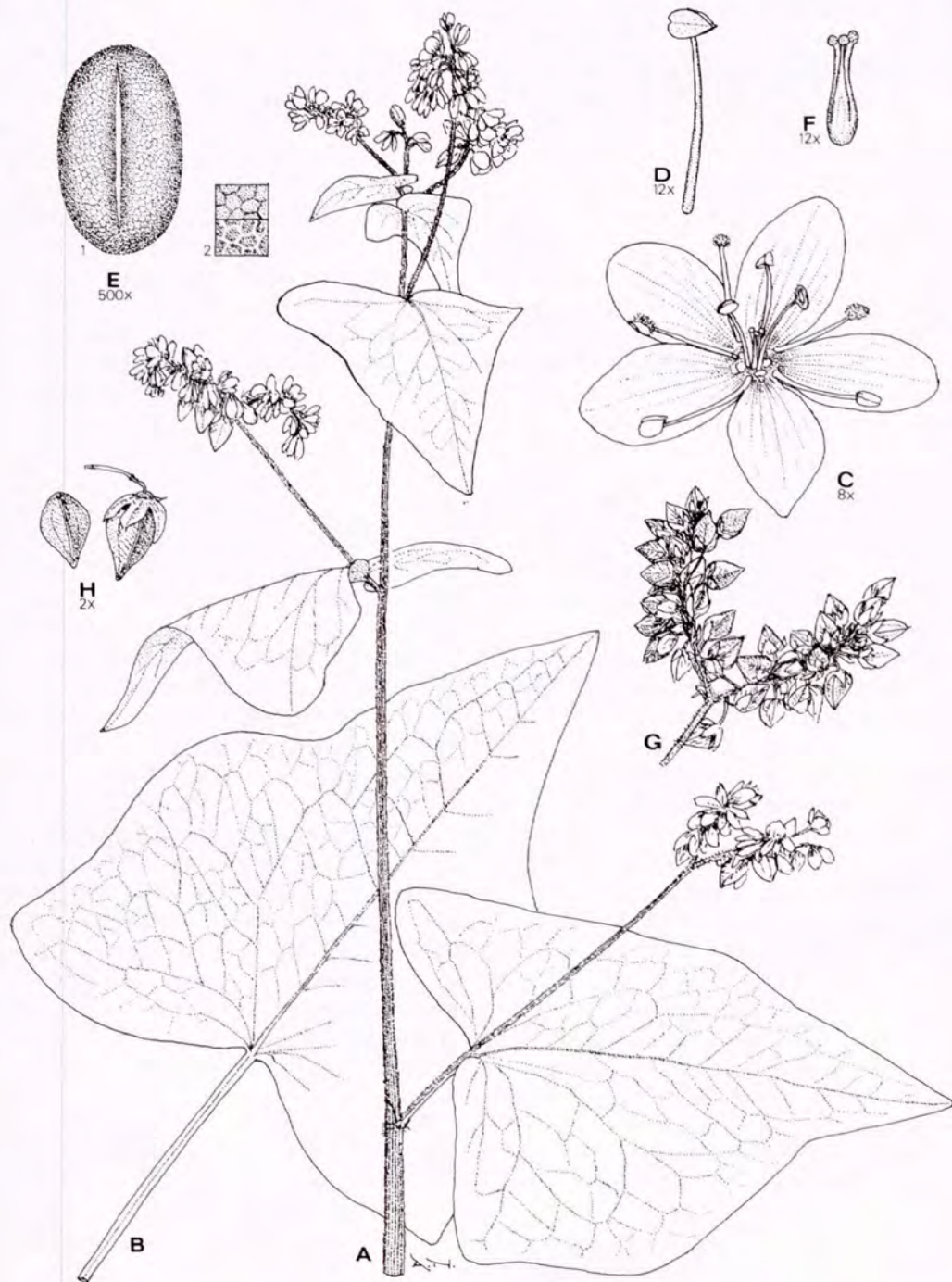
Van de vele soorten insecten die boekweit bezoeken zijn de bijen wel de voornaamste. Ze bezoeken de bloemen voornamelijk 's morgens tussen 9 en 12 uur, voor zowel de nectar als het stuifmeel. De beide bloemvormen worden doorelkaar door de bijen bevlogen wat voor de bestuiving van groot belang is. Voor de zaadvorming is het namelijk noodzakelijk dat de verschillende vormen elkaar bestuiven. De zaad-opbrengst wordt door de bestuiving door bijen zeer gunstig beïnvloed.

Een nootje als vrucht

De vrucht is een nootje, dat de vorm heeft van een beukenootje. Het geslacht heeft aan die gelijkenis zijn wetenschappelijke naam te danken. *Fagopyrum* is een samenstelling van het Latijnse *fagus* (=beuk, vroeger boek) en het Griekse *puros* (=tarwe).

De nootjes worden veel in vogelvoer verwerkt.

Zaadetende vogels dragen ook bij aan de zaadverspreiding.

Boekweit (*Fagopyrum esculentum* Moench)

A deel van plant met bloeiwijze; B blad; C bloem; D meeldraad met geopende helmknop; E stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 korreloppervlak; F stampers; G vruchten; H nootjes. (alle van bloemvorm met korte stijlen)

Studiekring insekten- bestuiving opgericht

Ab Kuypers

Iedereen, geïnteresseerd in de relatie tussen bijen en bloemen waar het cultuurgewassen betreft, is welkom bij de 'Studiekring Insektenbestuiving'. Niet alleen leveranciers, ook afnemers van bestuivende insekten kunnen zich tot deze club wenden. Bovendien wordt er verder gekeken dan naar honingbijen alleen.

Toen 'Bijen' haar licht ging opsteken bij de mensen van het eerste uur, was de Studiekring nog 'in oprichting'. Inmiddels is dat station gepasseerd.

76

Het ontstaan van de Studiekring

Toen in 1992 aan de MAS te Boxtel een cursus insektenbestuiving was voltooid heeft een aantal cursisten zich verenigd om de 'Studiekring Insektenbestuiving' op te richten. In het daaropvolgende voorjaar werden met succes twee bijeenkomsten georganiseerd. Tevens werden drie edities van een knipselkrant uitgegeven. In juli 1993 presenteerde de Studiekring, toen nog altijd 'i.o.', haar najaarsprogramma. Naast twee lezingen was hierin tevens een presentatie van het kweken van hommels opgenomen. Tijdens de afgelopen 'Open Dag' van het Bijenhuis in Wageningen, enkele maanden later, presenteerde deze club zich aan imkerend Nederland. Zij maakten toen met hun stand goede publiciteit, 'Het was redelijk druk aan onze kraam en er werd soms behoorlijk gediscussieerd,' aldus Jan Charpentier, voorzitter a.i., samen met Melanie Hughes, secretaresse a.i., mijn gesprekspartner tijdens een gesprek over deze Studiekring. Op mijn vraag of de Studiekring het werk van één der bijenbonden is, reageert Jan Charpentier heel beslist:

'Nee, zeker niet. Ik had zelf een bestuivingscursus gevolgd bij de heer Hensels en was daar zo enthousiast door geworden, dat ik naar de MAS in Boxtel ben gestapt en hen heb voorgesteld eenzelfde soort cursus in haar programma op te nemen.' Behalve organisator van deze cursus werd Jan Charpentier tevens één van de docenten. 'De cursus, die wij voor de MAS hebben georganiseerd was niet alleen op imkers gericht, maar ook op hommelmekkers evenals op die telers, die op hun bedrijf bestuiving voor hun producten nodig hebben. Wij richtten ons daarbij op de bestuiving door honingbijen, hommels en solitaire bijen. Ook de

bloembioogie heeft grote aandacht gekregen tijdens de lessen.' 'Onder de deelnemers bevonden zich personen met een uiteenlopende achtergrond en opleiding, zowel qua niveau als studierichting. Dat maakte het aan de ene kant wel moeilijk, we hadden met van alles rekening te houden. De cursisten, die over dit onderwerp nog maar amper waren onderlegd, moesten even goed aan hun trekken komen als de in bestuiving reeds min of meer gespecialiseerden. Voor de diverse onderdelen van de cursus zijn dan ook verschillende docenten aangetrokken.'

'Vanuit de groep cursisten kwam toen het idee naar voren samen verder te gaan. Men vond het jammer om uit elkaar te gaan en men wilde het onderwerp nog verder uitdiepen. Zo werd toen de Studiekring Insektenbestuiving opgericht. Van een tweede cursus is het tot nu toe nog niet gekomen, hoewel dat wel is geprobeerd. Er was daar toen nog niet voldoende belangstelling voor. Zodra er echter weer voldoende aanmeldingen binnen zijn komt er zeker weer een bestuivingscursus.' 'Onder onze leden tellen we zowel imkers als hommelmekkers maar ook telers uit de tuinbouwsector. Daarnaast, laat ik maar zeggen, 'wetenschappers'. In feite kan je zeggen, dat iedereen, geïnteresseerd in de relatie tussen bijen en bloemen, waar het cultuurgewassen betreft, zich bij ons kan aansluiten. Het bemiddelen en voorlichten bij het plaatsen van insekten voor bestuivingswerk is wel onze bedoeling, maar we zullen geen echte plaatsende instantie worden. Hoewel het allemaal nog een beetje vorm moet krijgen, spreken onze doelstellingen al wel voor zich.'

Doelstellingen

In de informatiebrochure staan ze als volgt genoteerd:

- het samenbrengen van de kennis van zowel leveranciers als gebruikers van bestuivende insekten. Dit ter verkrijging van een betere kwaliteit van de produkten van land- en tuinbouw, zaadteelt enz.
- het vermeerderen van de kennis van o.a. de biologie van bloem en insekt, evenals van de bestuivingsmechanismen.
- het verstrekken van adviezen met betrekking tot het inzetten van bestuivende insekten, de benodigde soort, calculatie van kostprijzen voor verhuur of

verkoop van deze insecten. Dit zowel aan leden als anderen, zowel aan particulieren als instanties en instituten, wanneer dit wordt gevraagd.

- een inventarisatie van instituten, instanties en personen, die werkzaam zijn op het gebied van bestuiving, dit ter bevordering van onderlinge afstemming en uitwisseling van kennis.

Kennismakende met deze doelstellingen komt wellicht een vergelijking naar boven met bijvoorbeeld de Ambrosiushoeve en de verschillende IKC's, die zich in principe ook al met deze zaken bezig houden. 'Inderdaad, die vergelijking is op het eerste gezicht niet zo gek. Maar bijvoorbeeld een IKC is toch wel iets heel anders dan onze Studiekring. Zij hebben geen leden om maar iets te noemen. Wij zien ons zelf vooral als een verbinding tussen de IKC's en de belangstellenden. Om aan onze doelstellingen te voldoen organiseren wij onder andere lezingen en excursies. Eigenlijk vinden wij dat wat wij doen door één van de overkoepelende imkersbonden gedaan zou moeten worden. Wat dat betreft is het in de Nederlandse imkerij toch een beetje rare zaak met zoveel verschillende bonden. Vanuit de hoek van de imkersbonden zou er tevens veel meer aandacht gegeven moeten worden aan het belang van bestuiving en zou het belang van de imkerij daarbij veel sterker moeten worden benadrukt. Het lijkt wel of deze zaken niet erg levend bij deze bonden. Er wordt, geloof dat maar, bovendien nog wel wat informatie achtergehouden. Naar onze mening zou er ook wat meer fundamenteel onderzoek moeten worden gedaan op dit terrein.'

De suggestie mijnerzijds, dat die geringe belangstelling onder imkers voor bestuiving misschien onder andere komt, omdat we in ons land te maken hebben met voornamelijk hobby-imkers, onder wie voor velen het bestuiven helemaal niet interessant is, ontlokt een aardige discussie.

'Kijk, daar heb je het weer. Wat is dat nu, een hobby-imker? Is dat iemand, die met maar een paar volken imkert, of is een hobby-imker iemand, die het vak niet al te serieus neemt? Wij geloven dus niet zo in die term. Imkeren is een vak, dat veel kennis vereist en dat serieus bedreven moet worden. Ik zie het verschil niet tussen een zogenaamde groot-imker of een bestuivingsimker ten opzichte van de kleine imker.'

'Hoewel wij absoluut niet commercieel willen zijn, werken we wel samen met verschillende bedrijven, ook met hommelmkekerijen. Behalve goede contacten met IKC's, waarvan overigens verschillende medewerkers bij ons lezingen houden, zijn er tevens goede banden met de groep bedrijfsmatige imkers. Ja zeker, er is een beetje overlap in onze wederzijdse belangen.'

Een lidmaatschap

Vanwege de herkomst van de Studiekring en het huidige ledenbestand is men nu nog wat op het zuiden gericht, al is dat geenszins de opzet.

'Onze leden komen voornamelijk uit het zuiden, zelfs uit België. Maar het is zeker niet onze bedoeling alleen maar in de zuidelijke provincies actief te zijn. Wanneer blijkt, dat we na een eventuele groei in ons ledenbestand ook uit andere regio's leden krijgen, zullen we ons voor wat de activiteiten betreft zeker meer op het centrum van ons land gaan richten. Tot nu toe hebben die meestal in Berlicum plaats gevonden. Dus ik zou zeggen, waar men ook vandaan komt, wie belangstelling heeft voor onze Studiekring moet zeker niet aarzelen zich aan te melden. De agenda van onze activiteiten worden behalve in 'Bijen' ook in bladen van andere belanghebbenden geplaatst.'

De algemene vergadering

Behalve een vast, gekozen bestuur, zal vanaf 22 november 1993 ook nadrukkelijker dan tevoren een beleid moeten worden uitgestippeld. Tijdens die eerste jaarvergadering, waarmee het 'i.o.' definitief uit de naam is verdwenen, kon worden bekend gemaakt, dat de Studiekring inmiddels 35 leden telt. De verschillende activiteiten werden gemiddeld door vijftien leden bezocht. De meeste leden zijn imkers. Omdat de doelstelling op een veel bredere doelgroep is gericht, zal het bestuur zich voorlopig vooral op de agrarische sector richten bij het werven van leden. Voorlopig zullen de bijeenkomsten in Berlicum blijven plaatsvinden. Het eerste gekozen bestuur staat onder voorzitterschap van Jan Charpentier, die tevens als contactpersoon het eerste aanspreekpunt blijft.

Adres en telefoonnummer van Jan:
Laar 45, 5258 TJ Berlicum, 04103-2039. Een lidmaatschap, inclusief een abonnement op de knipselkrant kost f 42,50 per jaar.

Amerikaans vuilbroed

De laatste jaren is het Amerikaans vuilbroed (AV) vaker opgetreden dan in voorgaande jaren. Verschillende oorzaken voor het vaker optreden van deze ziekte werden onderzocht.

1. Varroamijt. Worden volken door de varroamijt zo verzwakt, dat eerder AV uitbreekt? Omdat de varroamijt over het gehele land verspreid is, zou AV ook overal moeten optreden. De ziekte treedt echter duidelijk regionaal tot plaatselijk op.

2. Glasbak. In buitenlandse honing zitten nogal eens sporen van vuilbroed. Lege, niet afgewassen honingpotten worden vaak in de glasbak gedeponeerd, een eventuele bron van infectie. In dichtbevolkte gebieden, buitenwijken van steden, staan de meeste glasbakken. Ook daar wordt geïmkerd. De meeste ziektegevallen komen voor in het buitengebied. Incidenteel kan een glasbak de besmettingsbron zijn, te bewijzen valt dit niet.

3. Bijenimport. De imkers in een gebied met veel AV, bleken geen bijen te hebben geïmporteerd, hoewel dat niet helemaal is uit te sluiten.

Nu komt AV in Duitsland in het ene jaar meer voor dan in het andere. In de jaren 1953, 1961 en 1972 kwam veel vuilbroed voor. Zo'n periodiciteit komt in de natuur meer voor, de oorzaak is meestal onbekend. Bij AV kan een oorzaak zijn, dat de imker de ziekte moet onderkennen én moet melden. Als er meer ziektegevallen worden ontdekt, blijken deze vaak te worden vastgesteld door deskundigen, niet door de imkers.

Een uitbreken van AV hoeft echter niet tot paniek te leiden. Proeven om bijenvolken te besmetten, mislukken vaak. Werksters herkennen de besmette jonge larven en eten ze op. De vermeerdering van *Bacillus larvae*, de veroorzaker van Amerikaans vuilbroed, is dan nog niet op gang gekomen. Door het verwijderen van jonge besmette larven kan de ziekte zich niet uitbreiden. Larven worden ook niet altijd besmet. In een onderzoek werden larven kunstmatig besmet met sporen van het vuilbroed. Larven van één dag oud werden in 44 % van de gevallen ziek; van twee dagen oude larven werd er maar 4,8 % ziek. Toch is het zaak de ziekte snel te onderkennen, want één larf die er aan is dood gegaan, bevat zo'n 2,5 miljard sporen. Door roverij en vervliegen kunnen dan heel snel andere volken en standen worden besmet.

Schweizerische Bienen-Zeitung 1993(12)

Imkeren in China

Het Apimondiacongres werd afgelopen jaar in Beijing (Peking) gehouden. In enkele bijenbladen stonden verslagen, maar ook over het imkeren in China.

In China komt *Apis cerana* voor, pas in 1913 werd voor het eerst onze honingbij geïmporteerd. Met de *cerana* bij wordt voornamelijk geïmkerd door hobby-imkers. De *cerana* bij is een zachtmoedige rustige bij, die goed bestand is tegen de varroamijt. Nadelen zijn het vele zwermen, het hele volk verlaat de kast als het wordt verstoord (absconding). De honingopbrengst is ook maar 10% van die van de Europese bij.

De 100.000 beroepsimkers hebben gemiddeld 50 volken en imkeren voornamelijk met de Italiaanse bij, *Apis mellifera ligustica*. Beroepsimkers reizen veel, 300 tot 4.000 km per jaar, zelfs afstanden van 10.000 km worden afgelegd. Daar het autobezit in China beslist niet groot is, worden de bijen per trein vervoerd naar de drachtgebieden. De imkers zijn vaak maanden van huis en kamperen bij hun volken. Drachtplanten zijn koolzaad, acacia, linde, litchi, citrus, katoen, sesam, eucalyptus. De honingopbrengst bedraagt gemiddeld 40-60 kg per volk.

Naast honing wordt vooral koninginnegelei gewonnen. Goede volken leveren tot 6 kg per jaar, gemiddeld 2-3 kg. In het volk wordt een raam met 100 tot 120 moerdoppen met larven gehangen. Na drie dagen wordt het raam uit het volk genomen, de larven worden verwijderd. Daarna wordt met een adembenemende snelheid de koninginnegelei met een bamboespateltje uit de doppen geschept. Op één ochtend wordt van 15 tot 30 volken de gelei afgenomen. Daarna wordt er overgelarfd en de ramen worden weer aan de volken teruggegeven. De opbrengst wordt zo snel mogelijk verkocht aan staatsopkopers of direct aan ziekenhuizen.

Cerana-volken laten zich niet oppeppen om zoveel koninginnegelei te maken; van de verschillende mellifera-rassen geeft de Italiaanse bij de grootste opbrengsten aan koninginnegelei.

Deutsches Bienen Journal 1993(12)

Vergelijken

Als een haalbij een nieuwe voedselbron heeft gevonden, danst ze op de raat om het haar zusters mede te delen. Hoe meer dracht, hoe vaker de danseres rondraait. Andere bijen volgen haar tijdens

haar dans en verlaten daarna de kast om naar de aangegeven plek te vliegen.

Vaak dansen enkele bijen die van verschillende plaatsen komen naast elkaar. Gaan de omstanders nu deze dansen met elkaar vergelijken om de beste dracht uit te kunnen zoeken? In observatiekasten werden de danseressen bekeken, hoeveel rondjes ze maakten en hoe hoog de afgegeven toon was bij het kwispelen. De voerplaatsen lagen verspreid en er waren goede en kleine voerplaatsen. Bij elke voerplaats werden dertig haalsters gemerkt en hun dansen werden in de kast geanalyseerd. Op de nieuwe voerplaatsen werden de ongemerkte bijen geteld.

De dansen verschilden onderling veel, de betere voerplaatsen veroorzaakten een veel langere dans dan de slechte. Bijen volgden verschillende danseressen voordat ze de kast verlieten. Maar uiteindelijk bleek dat ze niet echt kozen voor de meestopbrengende voerplaats. Toch heeft het ook voordelen, dat elke dans tot haalgedrag leidt. Zo krijg je een goede verdeling van de haalsters over de dracht, je weet niet van te voren welke dracht goed blijft, of nog goed

wordt. Maar elke plaats die het waard is om voor te dansen, wordt bezocht. Omdat over de dag verdeeld, verschillende drachten beter of slechter honingen, is dit geen slechte eigenschap. Volgen ze allemaal de langste dans, dan overlopen ze elkaar bij de voedselbron. Houdt deze voedselbron op, dan moeten ze opeens allemaal een andere voedselplaats zoeken. Een 'alles of niets' gedrag, is dus minder efficiënt. Het is dus maar goed dat de bijen niet kunnen vergelijken.

American Bee Journal 1993(11).

bijen
ROBIN

De spanning van een beginnend imker

Beginnend imker, het ligt al heel wat jaartjes achter me maar ik kan me veel dingen nog goed herinneren. Bovendien heb ik alle ervaringen in schriften genoteerd en bij het doorlezen daarvan komt alles weer tot leven. Het ongedurig wachten op geschikt weer om eindelijk je volken te inspecteren. Nou ja, inspecteren was wel een groot woord.

Nieuwsgierigheid bevredigen past beter, maar toch!

80

Grappig eigenlijk, tot op de dag van vandaag is die spanning bij de eerste inspectie gebleven. Vooraf nogmaals controleren of alles voor de onderneming aanwezig is. Schraapbeitel, een goed smeulende beroker, plantespuit met water en niet te vergeten een paar nat gemaakte doeken om daarmee de raten te bedekken die niet worden nagezien. Een drieramer paraat om de buitenste raten in op te bergen zodat er ruimte ontstond voor de overige raten. En vervolgens het inspecteren zelf. Raat voor raat uit de kast.

Proberen te schatten hoeveel voer nog aanwezig is en het ontzegelen van wat voer rond het broed. Het broed bevond zich merendeels aan de voorzijde van de raten. Nauwkeurig werd geschat hoeveel open en gesloten broed er aanwezig is en hoeveel vers stuifmeel. Al die gegevens kwamen in een schrift en werden later 'in het net' overgeschreven. Bij geschikt weer, twee weken later, hetzelfde ritueel. Intens genieten was het. Wat verder in het seizoen attent zijn op de eerste witte puntjes was hetgeen betekende dat de volken het sein op bouwdrift hadden gezet. Die ervaring kon ik delen met een vriend, ook jeugdimker van onze afdeling Buiksloot. 'Mijn volken hebben al witte puntjes' schalde het dan over de tuinen en een tijdje later: 'Kom gauw, er komt een zwerm af' Mijn mentor hoorde het allemaal glimlachend aan.

Natuurlijk wist hij dat het voor de bijen minder goed was die bijna wekelijkse controles. Maar hij wist ook dat dit voor een beginnend imker de enige manier was (en nog is) om ervaring op te doen. Wat een praktische wijsheid bezat die man, imker in hart en nieren. Het slingeren van honing betekende veel voor hem, het vormde een welkome aanvulling op een smalle beurs. Maar het stond nooit centraal. De meer ervaren imkers herkennen het bovenstaande wellicht. Wat een praatje over onze bijen al niet los maakt. Logisch is het wel, want omdat de bijen van nu gelijk

zijn aan de bijen van toen, komen voor de imker van nu de momenten van toen bij de bijen weer tot leven. Misschien is dat wel een van die onzichtbare banden die ons met de bijen verbindt. Wie zal het zeggen.

Wat nu wel eens overheerst zijn grootse verhalen over supervolken met vele bakken vol honing, zeer gerenommeerde koninginnen, een paar honderd-duizend bijen enz. Het bestaat allemaal en misschien wordt het in de toekomst ooit uw deel. De eerste jaren moet de beginner echter ervaring opdoen en dan ontkom je er niet aan om een werkplan op te stellen. Leuk werk voor de wintermaanden. Hoe het plan er ook uitziet, op de een of andere manier wordt het volk tussen voorjaars- en zomerdracht gesplitst in een moerloos en moergoed deel. In de loop der tijden zijn een flink aantal methoden favoriet geweest. Van omhangen of demareren tot methoden met als uitgangspunt het maken van een vlieger of veger. Die boden talrijke mogelijkheden, ik noem slechts het separeren, de methode Snelgrove en de Aalster methode. Alle kenden zij een glorieperiode en bewezen hun waarde. Elke imker hoort ze te kennen. U kunt ze in de imkersencyclopedie terugvinden. Door nieuwe inzichten kwamen ze wat op de achtergrond. Wat je ook met de bijen doet, vergeet nooit dat elke aanpak staat of valt met de bijenweide, het weer van dag tot dag, de kunde van de imker en de soort bijen waarmee wordt gewerkt.

Het succesverhaal van de 'Haagse honing'

'Dat was me het honingjaartje wel, 1993! Met 25 volken in Den Haag en Wassenaar. Een verstedelijkt maar fantastisch drachtgebied met Madurodam op vliegafstand. Van sommige volken 60 kg honing geogst. Twee maal geslingerd. Doe aan koningin-teelt. Boogsnede. Maak kleine afleggers of neem van kleine volken de moeder weg. Na tien dagen alle doppen weghalen. Voer (kweek)doppen in. Soort bijen? Kweek van Buckfast F1. Volken op drie broedkamers en twee honingkamers. Een broedkamer vol met honing is wel zwaar zeg. Gebruik geen koninginroosters. In jaren geen dode volken gehad. Er is ontzettend veel stuifmeel in het najaar te halen. Fantastisch dat drachtgebied in Den Haag'. Aldus collega Ter Schegget.

Het begin van een beginner, 1993

Mijn volk is goed de winter doorgekomen, in januari en februari al bijenvlucht, maar het duurde nog tot maart voor er fel oranje gekleurd stuifmeel werd binnengebracht. Weliswaar in kleine hoeveelheden, soms waren de stuifmeelklompjes nauwelijks te zien maar toch... er moest broed zijn. Op 11 maart kon ik me niet langer bedwingen. Zonnig weer, geen wind, temperatuur zo'n 14 graden. En er was broed.

Gesloten werksterbroed en veel eitjes. Er was nog voldoende voer. Bij de volgende inspectie op 31 maart waren er zeven ramen broed verdeeld over de boven- en onderbak, wat gesloten darrebroed, nog vijf ramen verzegeld voer, opvallend veel braamraat op de dekplank en dunne honing in de onderbak. Omdat ik de volle honingpotjes al in de kast zag staan heb ik, in overleg, een honingkamer geplaatst met tien vellen kunstraat. Achteraf gezien misschien wat vroeg want het duurde nog een week voordat er gebouwd werd. Hierna ging het snel, veel sneller dan ik had verwacht. Op 13 april heb ik de boven- en onderbak gewisseld en wat raten vervangen door kunstraat. Op 25 april vond ik het hele broednest teruggedrongen; alle uitgelopen cellen vol honing en de kast werd duidelijk zwaarder. Ook verschijnen de eerste speeldopjes. De eerste honing wordt verzegeld en ik heb een tweede honingkamer geplaatst met uitgebouwde raten. Op 3 mei zijn er belegde moerdoppen. Wat nu?? Alle doppen gewoon wegbreken? Dat vond ik niet zo'n goed idee, tenslotte was het volk klaar om te zwermen. Dus heb ik de onderste broedkamer met de koningin naast de kast gezet en ben ik elke avond gaan luisteren of ik tuters of kwakers hoorde. Op 13 mei was het zover, van het tuten was ik niet zeker, maar het kwaken was zelfs op een meter afstand van de kast te horen. Tijdens het doppenbreken hoorde ik de koningin tuten op een van de raten. Op 20 mei zijn er 18 voor 100% verzegelde honingraten en loopt eindelijk de honing uit de slinger. In totaal 22 kg oftewel 49 potten. De inspectie op 4 juni laat zien dat de nieuwe koningin aan de leg is, gesloten werksterbroed!

Arjen Versluis, Benthuisen, imkervereniging Leiden e.o.

Het weer in maart

Het maartweer van de afgelopen vijf jaar uitgezet tegen het landelijk gemiddelde over de periode 1961-1990. In dat tijdvak bedroeg het aantal uren zonneshijn 105, de hoeveelheid neerslag 58 mm en de gemiddelde maximumtemperatuur 8,1°C.

Februari-maanden

Jaar	Zon (uren)	Neerslag(mm)	Max.temp. (°C)
1989	normaal	zeer nat (92)	zeer zacht (11,5)
1990	z.zonnig (145)	normaal	zeer zacht (12,0)
1991	normaal	droog (20)	zeer zacht (12,8)
1992	somber	nat	zeer zacht (10,2)
1993	z.zonnig (180)	zeer droog (11)	zeer zacht (10,4)

Geraadpleegd

Ter Schegget. Haagse honing, De Stertselaar 17(5): 13

Imkersvereniging Leiden e.o. (1993)

Versluis, Arjen. Het begin van een beginner, De Stertselaar 17(4): 17 Imkersvereniging Leiden e.o. (1993)

Honingbijen in het wild

Voorjaar 1993. Op 1 april, om ongeveer één uur in de namiddag, werd ik gebeld door een boseigenaar, die in het bos de dode bomen aan het opruimen was. Zagen, opruimen en afvoeren. Dat vind ik, als natuurliefhebber, altijd erg jammer, want dode bomen hebben ook een functie: voedsel en broedgelegenheid voor vogels. De boseigenaar kwam tot de ontdekking, dat er een bijenzwerm zat in een van de omgezaagde bomen. De boom was met een klap op de grond terechtgekomen met als gevolg, dat het bijennest gedeeltelijk stukgevallen was en er veel bijen rondvlogen. De boseigenaar heeft een dag en een nacht gewacht en toen de boom met het bijennest met een kraan opgeladen en naar een koper gebracht.

82 Kunt u zich voorstellen en bedenken wat er van over zou blijven?

De nieuwe eigenaar van de boomstammen belde mij op en vroeg om raad, want er vlogen nog steeds bijen rond de boomstam. We hebben een kettingzaag in de stam gezet en zijn gaan zagen, ongeveer 15 cm onder en daarna 15 cm boven het nest. Er bleef een stuk boomstam over van ongeveer 150 cm en daarin

zat het nest. Dit was inelkaar gevallen op een paar raten na en daar zaten nog bijen op. We hebben het stuk stam overeind gezet en een nieuw vlieggat gemaakt met een kapje er op. In de boomstam zaten raten van wel 125 cm lengte. Veel waren er kapot; die hebben we verwijderd. Er was in die raten nog wel een halve emmer honing aanwezig. We hebben het volkje weer op gang gekregen. De stam staat nu op mijn bijenstand aan de Ringweg in Wehl.

Henk Aalberts, Wehl.

Doodshoofdvlinder

De doodshoofdvlinder *Acherontia atropos* L., is geen zeldzame verschijning bij mij in Zeeland. Ik heb er echter nooit een in levende lijve waargenomen. Van tijd tot tijd vind je de restanten van deze vlinder ten dele gesloopt door de bijen en gebalsemd in propolis. P.A.M. van Dongen vertelde mij eens dat hij van een leerling een grote rups kreeg, die hij in een aardappelveld had gevonden. Na verpopping kwam daar zowaar een doodshoofdvlinder uit.

Op de foto zien we een doodshoofdvlinder die ik in perfecte staat aantrof in een bevruchtungskastje waaruit ik de leggende koningin verwijderd had. Het gebeurde in augustus en vlak voordat ik een paar dagen naar een collega in het buitenland ging heb ik de kastjes gecontroleerd omdat ik nog een paar koninginnen nodig had. Toen ik terug kwam vond ik de vlinder bij het legen van de kastjes. Het moet geen kleinigheid voor de vlinder geweest zijn om door de kleine opening van de E.W.K. (bevruchtungskastje met een raat) naar binnen te komen.

M.Chr. van der Zee, Anna Jacobapolder.

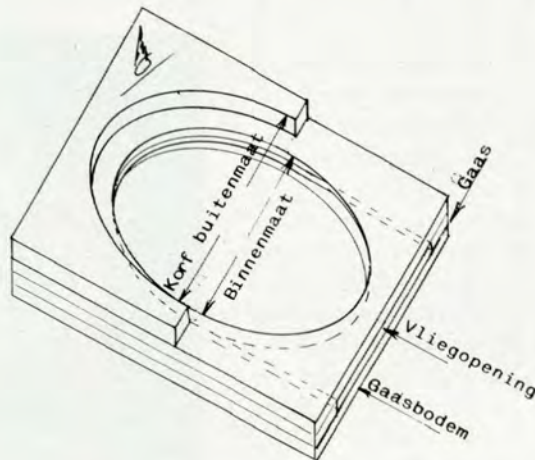
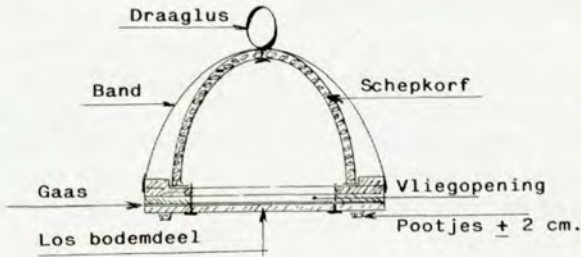
'Kieps'

Sinds medio 1989 ben ik lid van de plaatselijke bijenvereniging 'Reggedal' (Overijssel) en houd sinds dat jaar bijen. Hoewel ik pas vorig jaar de grondbeginselen van het bijenhouden op een cursus voor beginners bij Fieke Bos heb geleerd, werden door mij reeds heel wat zwermen geschept en diverse kasten getimmerd. Evenals de meeste imkers gebruikte ik ook een jutezak om de schepkorf af te sluiten en zo een nieuwverworven volk te vervoeren. Toen ons werd geleerd dat zo'n zwerm, indien hij vrij groot is, 'warm' zou kunnen lopen met alle gevolgen van dien, vroeg ik mij af hoe zo'n zwerm gemakkelijk en zonder gevaar in de koffer van een auto vervoerd zou kunnen worden, vooral bij warm weer. Dat bracht mij op een idee en het ontwerp staat op bijgaande tekeningen en foto. Na het scheppen van een zwerm plaatste ik voorzichtig de 'kieps' op de daarvoor gemaakte bodem die ik op een klein klaptafeltje had gezet (vaste uitrusting). De rest van het volk kwam geleidelijk door de vliegopening naar binnen. De vliegopening kan ik met een klein klepje afsluiten. Door het onderste ronde bodem-

stuk weg te nemen komt de gaasbodem vrij en door 2 cm hoge pootjes aan de onderkant is er meer dan voldoende ventilatie. Mijns inziens is hierdoor het warmlopen tot een minimum beperkt. Om te zorgen dat de schepkorf aan de onderrand goed aansluit op de bodem heb ik er met wat tweezijdige plakband een circa één cm dik schuimplastic randje ingeplakt. De 'kieps' klem ik vast op de bodem met een strakgespannen band. Met een aan de bovenkant uitstekende lus is het geheel gemakkelijk te dragen. Doordat de kieps op een vlakke bodem geklemd is, zal deze niet gemakkelijk door de auto rollen, zoals een met een jutezak afgesloten korf, waaronder een stukje hout of steen ligt voor ventilatie, nog wel eens wil doen.

C.M. Bührmann, Goor

Geïnteresseerden kunnen via het redactiesecretariaat het adres en telefoonnummer opvragen van de heer Bührmann. Een octrooi is door hem aangevraagd.

Thema-morgen in 't Zoemhukske' te Horst

De modelbijenstand van de imkersvereniging Horst e.o., verzorgt ook dit jaar weer een aantal bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten worden gehouden om veel mensen te interesseren voor het bijenhouden, en de natuur in het algemeen. Elke eerste zondag van de maand is 't Zoemhukske' geopend van 11.00-13.00 uur. Op deze zondagmorgen zal elke maand een ander thema speciale aandacht krijgen. Het schema:

3 april: voorjaarsborder

1 mei: solitaire bijen

5 juni: honingslengeren

3 juli: zomerborder

84 7 augustus: honingslengeren

4 september: produkten van de bij en bijenapotheek

2 oktober: herfstbloeiërs.

't Zoemhukske' is gelegen in de Kasteelse bossen, nabij de Kasteel Boerderij, aan de noordzijde van Horst. Voor nadere informatie kunt u bellen met Sjaak van Meijel, 04780-89002.

Ambrosius in kruissteken

Het telpatroon voor het borduren van de Ambrosiuskorf, zoals afgedrukt in het decembernummer van **Bijen**, kunt u bestellen bij de afdeling Handel van de VBBN, door overmaking van f 4,- (incl. porto) op gironummer 82.32.76 of banknummer 53.90.42.900 o.v.v. 'telpatroon Ambrosius'.

Informatiemiddag Hilvarenbeek, 16 maart

J. van den Eijnde en C. Smeekens

De Ambrosiushoeve en het IKC (sectie bestuiving) organiseren op woensdag 16 maart 1994 een informatiemiddag voor imkers en hommeltelers die volken plaatsen bij aubergines voor de bestuiving.

Op deze middag komen aan de orde de bestuivingsproeven met honingbijen en hommels bij aubergines en op welke wijze de bestuivende insecten kunnen worden ingezet. De informatiemiddag begint om 14.30 uur op de Ambrosiushoeve, Ambrosiusweg 1 te Hilvarenbeek. De Ambrosiushoeve is te bereiken door op de A 58 de afslag 'Hilvarenbeek' te nemen en de borden 'Beekse Bergen' te volgen. Net voordat u bij de ingang van de Beekse Bergen aankomt ziet u aan de rechterzijde de inrit van de Ambrosiushoeve.

Een doorkijkje

'Imkeren is toch ook: mooie blank gelakte kasten, een leuk stalletje en snufjes bedenken die het imkeren leuk en plezieriger maken. Ik ben dol op vliegplank staren, de kasten open maken om lekker te rommelen en te zien hoe de bijen daar binnen het in het donker maken, maar dat laatste mag niet', schrijft ons de heer At Hendriks uit Duiven.

Hij is zich waarschijnlijk heel goed bewust, dat de volken het best functioneren wanneer zij zo min mogelijk worden gestoord. Om zonder dat gerommel in de kasten, toch regelmatig de bijen te kunnen bekijken heeft hij een eigen doorzichtige dekplank voor zijn bijenkasten gemaakt, die hij als volgt beschrijft:

'Eerst van glas, die ging echter al snel stuk. Toen van plexiglas, maar dat is duur en snel bekrast. Dan maar een raamwerk gemaakt van 5 mm dik triplex, die precies in de binnenkant van de broedkamer past. De randen zijn ongeveer vijf cm breed en ik heb ze bekleed met doorzichtig, niet te dun plastic. Dit geheel strak op de bovenste broedkamerramen gelegd' Tijdens de winter heeft de heer At Hendriks een latje tussen het plastic en de ramen liggen, 'zodat de bijen kunnen buurten in de tros. Er wordt bovenop de ramen nu niet meer gebouwd dus propolis en bijenwas hoeven niet meer verwijderd te worden. Als het deksel er af moet prik ik eerst een paar gaatjes in het plastic en geef daar een wolkje rook door. Even wachten en dan gaat het plastic samen met de aangekoekte troep in de vuilnisbak. Als de voerbak er op moet knip ik een gat in het plastic en plaats de bak direct op de ramen. Na het voeren vervang ik het plastic of plak het gat weer dicht.'

'Voor een nieuwsgierige bijenhouder, die liever leuk imkert dan honing oogst is deze manier van schoon werken mooi meegenomen,' besluit hij zijn uitleg.

Dr. J.C. van der Zwan, internist en imker

B. van den Hoogen, VBBN subvereniging Eemkwartier (Soest-Amersfoort)

In het najaar van 1993 is ons verenigingslid Dr. J.C. van der Zwan, internist verbonden aan het ziekenhuis 'De Lichtenberg' te Amersfoort, en lid van de subvereniging Eemkwartier, overleden. In ons maandblad van december is er nog een bijdrage van zijn hand verschenen over het onderwerp dat hem vele jaren intensief heeft bezig gehouden.

Baanbrekend werk

Mijn eerste bezoek aan een van de maandelijkse bijeenkomsten van onze subvereniging in het voorjaar van 1978 was tevens een eerste kennismaking met de heer Van der Zwan of beter een eerste kennismaking met zijn werk, want tot mijn verbazing werd er in de pauze door hem bloed afgenomen van beginnende imkers. De volgende jaren leerde ik uit de voordrachten die hij af en toe hield en aan de hand van publicaties in 'het Groentje' waarom hij dit deed. Van der Zwan was niet alleen lid van onze vereniging en dus imker, hij hield zich als medicus bezig met allergie voor bije- en wespesteken. Een onverwacht en interessant nevenaspect van onze hobby. De leden van onze subvereniging waren er ook wel trots op dat we iemand in ons midden hadden die naar het bleek baanbrekend werk deed op dit gebied. Met zijn min of meer regelmatige voordrachten binnen onze kring voelden we ons betrokken bij zijn werk en werd onze kennis op dit gebied verrijkt.

Allergie

Van der Zwan werd als medicus door zijn mede-imkers regelmatig om advies en hulp gevraagd wanneer er in zijn omgeving problemen ontstonden door bijesteken. En hoewel dit terrein oorspronkelijk niet zijn specialisme was werd zijn belangstelling steeds meer getrokken door de verscheidenheid van de reacties op een steek. In het begin van de zeventigerjaren begon hij daarom te onderzoeken of het niet mogelijk was om op eenvoudige wijze in een vroeg stadium te voorspellen wie een allergische reactie op bijesteken zou gaan ontwikkelen en wie niet. De eerste categorie mensen deed er dan verstandig aan te stoppen met imkeren. De tweede categorie kon het ongemak van heftige zwellingen voor lief nemen, want dat zou dan in de loop der tijd

wel minder worden. Later is Van der Zwan zich ook gaan toeleggen op het behandelen van mensen met een overgevoeligheid voor bijesteken, hetgeen soms voor familieleden van imkers een uitkomst betekende.

Vooraanstaand

Dit werk was uniek, alleen in een Helmonds ziekenhuis werd ook aan dit onderwerp gewerkt en de resultaten van het werk van Van der Zwan mochten zeker vooraanstaand genoemd worden. Boeiend was ook om te ervaren dat de eenvoudige verklaringen voor de gevolgen van bijesteken uit de beginjaren langzamerhand plaats moesten maken voor meer gedetailleerde beschrijvingen. Blijkbaar overkwam Van der Zwan wat vele onderzoekers ervaren, namelijk dat naarmate de kennis van een onderwerp toeneemt ook het inzicht ontstaat dat het deel dat niet bekend is steeds groter wordt.

Toegewijd en zorgzaam

Vanzelfsprekend waren er verschillende leden in de subvereniging Eemkwartier die zelf of bij familieleden met heftige reacties op een steek geconfronteerd werden, en zich als patiënt tot hem wendden. Zij ervoeren dat de heer Van der Zwan een zeer toegewijd en zorgzaam medicus was. Het bijhouden was voor Van der Zwan zeker geen bij zijn medisch werk behorende bijzaak. Hij genoot van zijn bijen en ging graag op zoek naar goede drachtplekjes in de omgeving en had zijn bijen eigenlijk het liefst achter het raam van de woonkamer staan. Dat laatste werd door zijn gezinsleden dan natuurlijk weer minder gewaardeerd.

Voor velen met voor hen soms beangstigende en hevige reacties op een steek was Van der Zwan een rustgevend steunpunt, omdat hij altijd bereikbaar was voor degenen die hulp zochten. We zullen hem dus zeer missen. Ik hoop dat de wetenschap dat zijn werk en zijn persoon in de subvereniging Eemkwartier zeer gewaardeerd werden een troostrijke gedachte voor zijn naasten is.

Imkersbond van de ABTB

In memoriam H. Heins

Op 19 januari 1994 overleed geheel onverwachts, in zijn woonplaats Huizen, in de leeftijd van 67 jaar, de heer Harry Heins. Een groot verlies voor velen, maar vooral voor zijn vrouw en kinderen.

86 **Zijn hobby, de bijenhouderij, bracht hem ook in contact met de Imkersbond van de ABTB, waarbij hij ongeveer twintig jaar deel uitmaakte van het bondsbestuur.**

We hebben hem daar leren kennen als een vriendelijke collega die zijn bestuursfunctie zeer serieus opvatte, met veel aandacht voor de wereld om hem heen en respect voor alles wat met de natuur te maken had.

Mevrouw Heins en de kinderen wensen wij de kracht toe om het verlies van haar man en hun vader te dragen in het vertrouwen dat hij rust vindt bij God op wie hij vertrouwde.

Uit het Hoofdbestuur

In het openingswoord van de bestuursvergadering van de Imkersbond van de ABTB, op 1 februari jl., schonk de voorzitter, de heer G. Hollander, aandacht aan het plotseling overlijden van het medebestuurder, de heer H. Heins uit Huizen. De voorzitter vroeg voorts extra aandacht voor enkele belangrijke punten op de agenda voor deze bestuursvergadering, nl. de voorziening in het secretariaat van de bond; de financiële positie en de jaarvergadering van de bond, te houden op 5 maart 1994 in Raalte.

De jaarvergadering

Gebruikelijk is dat de jaarvergadering van de Imkersbond wordt gehouden op de eerste zaterdag in maart en dan bij toerbeurt in Salland, Twente en Gelderland, vandaar dit jaar op 5 maart in Raalte. Tot de gebruikelijke agendapunten behoort o.m. bestuursverkiezing. In verband met het overlijden van de heer H. Heins worden de afdelingen in Utrecht verzocht een voordracht te doen ter voorziening in de ontstane vacature. Niet gebruikelijk is aan de algemene vergadering een excursie te verbinden. Maar deze keer zal van de regel worden afgeweken door een gezamenlijk bezoek aan het bedrijf van de heer Jacobus in Raalte te brengen, een van de leden van onze bond, die van zijn hobby zijn beroep heeft gemaakt.

Het secretariaat

De ABTB heeft medio 1992 reeds kenbaar gemaakt dat het

secretariaat van de Imkersbond door de huidige secretaris, de heer Ir. G. Selman niet langer gecombineerd kan worden met zijn hoofdfunctie. Wel is de ABTB bereid een zodanige voorziening te treffen dat de ondersteuning van het bestuur van de Imkersbond vanuit de ABTB kan worden voortgezet. Hoe hieraan vorm kan worden gegeven, werd aan het bestuur voorgelegd in de vorm van een tweetal alternatieven. De heer M. Jansen, ter vergadering aanwezig namens het secretariaat van de ABTB, zal de zienswijze van het bestuur van de Imkersbond voorleggen aan de heer Ir. Albers algemeen secretaris van de ABTB. Bij de bespreking is gebleken dat het behoud van een nauwe relatie tussen Imkersbond en ABTB wederzijds op prijs wordt gesteld.

Financiën

Bij het voorbereiden van de begroting van de Imkersbond voor het jaar 1995 kon het bestuur niet komen tot een sluitende begroting, zonder een keuze te maken tussen twee moeilijke alternatieven, nl. beperking van activiteiten en/of verhoging van contributie. Besloten werd, de begroting aan de algemene vergadering ter goedkeuring voor te leggen met een beperkt nadelig saldo, te financieren uit de aanwezige reserve. Daarbij is er van uit gegaan dat het aanspreken van de reserve beperkt kan blijven tot 1995 en dat daarna weer een sluitende begroting kan worden voorgelegd zonder nadelig saldo.

Ziektebestrijding

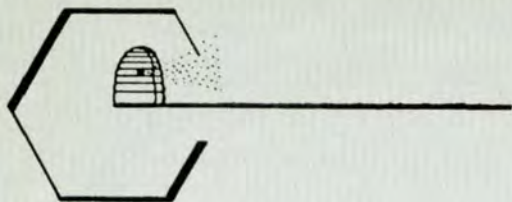
Het bestuur nam kennis van een richtlijn, die onlangs tot stand is gekomen inzake de onderlinge afstemming van de veterinaire wetgeving in EG-verband, die ook voor de bijenhouderij van toepassing is. Het gaat daarbij om een registratieplicht en garanties voor de gezondheid van dieren na de afschaffing van grenscontroles per 1 januari 1994. Aan de afdelingen is gevraagd hoeveel leden van de afdeling in aanmerking komen voor deze registratieplicht. Afdelingen die een bijeenkomst beleggen waar het onderwerp ziektebestrijding punt van bespreking vormt, kunnen gebruik maken van een diaserie van 40 stuks over Amerikaans vuilbroed, vergezeld van een handleiding. Alleen verzendkosten worden in rekening gebracht. De heer M. Veldkamp, coördinator ziektebestrijding in het bondsbestuur, zal zorgdragen voor toezending van de diaserie aan de afdelingen.

Overige punten

Van de overige punten die in de vergadering van het bondsbestuur nog aan de orde waren, kan kortheidshalve worden volstaan met te vermelden dat:

- gesproken is over de positie van de Bedrijfsraad voor de bijenhouderij
- een samenvatting werd besproken van het onderzoek naar de kwaliteit van het maandblad BIJEN
- de gang van zaken in de Honingzemerij te Bostel werd toegelicht
- kennis werd genomen van een verslag van een bijeenkomst van de Drachtplantencommissie.

In een volgend nummer hopen we verslag te doen van de jaarvergadering van de Imkersbond op 5 maart 1994.

Bond van bijenhouders van de NCB

Een opmerkelijk bezoek

F.P. Bohlmeijer

De bijenhoudersvereniging Sint Ambrosius in Berghem (N-Br.) ontving op 10 december 1993 een bijzondere gast. Terwijl de leden en hun partners zich tegoed deden aan koffie en gebak tijdens de jaarlijkse Ambrosiusavond, diende zich een onverwachte gast aan. Zojuist aangekomen uit Milaan had Sint Ambrosius in hoogst eigen persoon zich naar Megen gehaast om de daar verzamelde imkers toe te spreken. Namens de verraste imkers heette de voorzitter Sint Ambrosius, die duidelijk vermoeid was van de lange reis, van harte welkom. Toch voelde de Sint zich snel thuis tussen de Berghse imkers. Het bleek dat hij de meeste van naam kende en voor ieder had hij een bemoedigend woordje. Hij had zelfs voor alle aanwezigen een klein kadootje meegebracht, een kaars in de vorm van een bijenkorf. Na ongeveer een half uur vertrok Sint Ambrosius, ongetwijfeld naar één van de andere verenigingen in de regio. Lang werd er nog nagepraat over deze wel zeer ongebruikelijke gebeurtenis voor de vereniging in Berghem.

Honingzemerij 'Het Zuiden' B.V. op 9 april open van 9.00-15.00 uur.

Ter gelegenheid van de jaarvergadering van de Bijenhoudersbond van de NCB en de jaarlijkse bijenmarkt in Boxtel, zijn wij deze zaterdag open. Iedereen kan van deze gelegenheid gebruik maken om inkoop te doen voor het nieuwe seizoen. Op deze dag hebben wij voor u enkele interessante aanbiedingen.

Tuinidee 1994

J. Beekman

Het evenement 'Tuinidee 1994' wordt dit jaar gehouden in de Brabanthallen te 's Hertogenbosch van 17 tot en met 20 maart 1994. De Bond van Bijenhouders NCB zal hier aanwezig zijn met een voorlichtingsstand.

Vooraf kwekers stellen hier hun produkten ten toon en er is zeker voor de imkers het één en ander aan drachtplanten te bewonderen. Het is de meest complete tuinbeurs van Nederland, waar ook een aantal andere 'groen'verenigingen zoals de Vlinderstichting en cactussen en succulenten zich presenteren.

Net als in 1993, toen 'Tuinidee' in het Autotron werd gehouden, zal de Bond van Bijenhouders NCB zich in zijn stand richten op 'Bijen in de stadstuin'. Ook dit jaar verwachten we veel belangstelling van het publiek, waarmee wij hopen interesse te wekken voor de bijen en de imkerij. Of de activiteiten nieuwe leden zullen opleveren, weten wij niet, maar misschien is het een investering op de lange termijn. Nu de Landbouwdagen in Liempde zijn vervallen, zijn we van mening dat onze aanwezigheid bij dit evenement een goede zaak is.

Voor inlichtingen over 'Tuinidee 1994' kunt u bellen met het secretariaat van de NCB, zie achterin dit blad, iedere maandag van 08.15 tot 16.30 uur.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Een levendige maand achter de rug. Direct na de vorige 'PC' kwamen de berichten uit Brussel binnen: de COPA organiseert een imkerdemonstratie in Brussel om te pogen het Europees Parlement en met name de Ministers van Landbouw te interesseren voor de problemen van de bijenhouderij. Vooral de vele beroepsimkers in de zuidelijke landen wier inkomen volledig van de bijenhouderij afhankelijk is, hebben het moeilijk. En nu zijn de importheffingen op honing uit de derde wereldlanden ook nog met 36% verlaagd. Men rekende op minimaal 1.500 tot maximaal 1.800 imkers, waarvan 5 tot 10 uit Nederland.

Dus, dan maar eens aan het bellen en schrijven. Met de leden van de Bedrijfsraad, de heer Muntjewerf vice-voorzitter van de COPA-Bijenteelt, de Studiegroep Bedrijfsmatige imkers, het Landbouwschap, ons eigen bestuur, het Bijenhuis. We waren het er allemaal over eens: wat je er al dan niet van verwacht, we mogen deze kans niet laten liggen. Veel

medewerking gekregen want er moest het nodige geregeld worden: 500 monsterpotjes met Nederlandse honing en een apart etiketje over de actie, om in Brussel uit te delen, een persbericht om uit te reiken en de Nederlandse parlementariërs en de Nederlandse Europarlementariërs aanschrijven. Stukken vertaald en laatste instructies doorgegeven: denk erom geen bommen gooien en vooral geen staatshoofden beledigen!

Ik heb een interview gegeven voor een artikel op de financiële pagina van het AD, en zelfs een TV-interview gegeven voor 2-Vandaag maar dat werd helaas niet uitgezonden wegens de over straat rollende politiecommissarissen.

Diverse kranten hebben melding gemaakt van de demonstratie, zelfs op de voorpagina van de Financial Times. En op maandag 24 januari trokken meer dan 20 imkers naar Brussel. Van alle bonden met een meerderheid van de zuidelijke. Elders in dit blad vindt u een impressie van die dag van een van de deelnemers en een verslag van de heer Muntjewerf die deel uitmaakte van de degelatie die ontvangen werd door de Griekse minister en parlementariërs.

Ik zeg: hartelijk dank voor de medewerking en nu afwachten of het resultaat zal hebben. Het is nu of nooit.

Nog even een opmerking van de journalist die mij interviewde: 'Als jullie je presenteren op braderiën en dergelijke geeft het zo'n oubollige indruk met de korfvlechter en dergelijke nostalgie; nu hoor ik voor het eerst van het grote economische belang'. Daar zit wel iets in, lijkt me. We zouden bij presentaties duidelijker onderscheid moeten maken tussen vroeger en nu. De huidige bijenhouderij tonen als een moderne, serieuze aangelegenheid. In de expositieruimte van ons Bijenhuis loopt oud en nieuw ook te veel door elkaar.

Dan de voorbereidingen voor de Algemene Vergadering. Met als belangrijk punt de bestuursverkiezing. Dat ging niet zo gemakkelijk. Ik vertelde u vorige keer al over ons luxe probleem: enkele geïnteresseerden en alle bestuursleden die ook graag doorgaan. En dan komen de afwegingen: meer vernieuwen of vernieuwen we al genoeg? Speelt het rooster van aftreden een rol en hoe moeten we dat nu hanteren nadat het oude HB is opgeheven: tellen de HB-jaren mee of alleen de DB-jaren? We hebben voor het laatste gekozen. Moeten HB-leden die hun sporen verdiend hebben, nu ineens voor een selectiecommissie verschijnen? Dat is nu wel gebeurd in deze bijzondere situatie, maar ik zou dat niet graag nog eens doen. We zijn er uiteraard uit gekomen - zij het met een extra vergadering en diverse rondgestuurde voorstellen - en de vergaderstukken gaan nog in januari de deur uit zodat ze in de groepsvergaderingen aan de orde kunnen komen. Ook het beleidsplan zit daarbij en we zijn intussen al een aardig eind op weg met de uitvoering.

Ik heb op 22 januari de Koninginneteeltdag bezocht en de overgang van Bedrijfsraad naar VBBN toe mogen lichten. Op zo'n dag word ik altijd getroffen door het grote enthousiasme en deskundigheid. En ook al hoor je - als je deskundiger bent dan ik - geen wereldschokkende nieuwe ontwikkelingen, het heeft altijd een stimulerend effect. Je weet wel hoe het eigenlijk zou moeten, maar je neemt je voor het nu ook zo echt te gaan doen.

Tot onze spijt deelde Gerard Lutikhuis mee dat hij zijn functie van voorzitter van de Commissie Onderwijs wil opgeven. Dat betreuren wij omdat er juist zo veel moet gebeuren nu de overheid het steeds meer laat afweten. Maar ik vind dat mensen die zich lang vrijwillig hebben ingezet

ook het recht hebben om zich terug te trekken. Juist zij zijn gevoelig om toch maar weer toe te geven aan het zoveelste beroep op hen. Gerard bedankt, en ga nu maar rustig van je bijen genieten en laat de zorg aan anderen over. Het HB overweegt een werkgroep in te stellen die tot taak krijgt te zorgen dat bij het begin van het seizoen '94/95 volstrekt duidelijk is hoe de diverse cursussen al dan niet via de AOC's kunnen lopen. Ook denken we na over een Commissie Voorlichting voortbordurend op de aanbevelingen van de Structuurcommissie. U hoort ter zijner tijd of dat wenselijk en te realiseren is. *Tot ziens op de AV 1994.*

Jaap van Breukelen benoemd tot erelid 'Eemkwartier'

H. Schippers

In januari 1994 was het precies 60 jaar geleden dat Jaap van Breukelen lid werd van de afdeling Soest van de VBBN. Nadat deze afdeling fuseerde met de subvereniging Amersfoort, werd Jaap van Breukelen niet lang daarna, penningmeester. Deze functie bekleedde hij 25 jaar lang op een onnavolgbare wijze. In die tijd was hij ook jarenlang deponhouder voor de VBBN. Van beroep timmerman, timmerde hij voor een klein prijsje, menige Simplexkast voor zijn collega-leden.

Het bestuur van de vereniging, inmiddels omgedoopt tot 'Imkersvereniging Eemkwartier', besloot om bovengenoemde prestaties te belonen en dit gewaardeerde lid te benoemen tot erelid. Op de foto krijgt Jaap van Breukelen (rechts) uit handen van bestuurslid D. Lems de bijbehorende oorkonde. Ere wie ere toekomt!

Documentatie Bijenteelt Canada

Dringende oproep

Ongeveer zes jaar geleden heeft dhr. Smits in Amersfoort een lezing gehouden over bijen in Canada. Na de lezing heeft een dame, waarschijnlijk uit de omgeving van Amersfoort, vrijwel alle documentatie van dhr. Smits geleend.

Deze dame zou de documentatie terugsturen, maar dit is tot nu toe nog niet gebeurd. Wie kan helpen deze dame te vinden? Bij voorbaat veel dank voor uw hulp.

A.B. Verwijs,

Wilhelminastraat 32, 4281 LN Andel, 01832-1810.

De bestrijding van Amerikaans vuilbroed

H. van Schuppen

Bij de uitbraken van Amerikaans vuilbroed in 1993 zijn in twee gebieden besmette volken aangetroffen, rondom Velsen Zuid en in de Flevopolder rondom Almere. Bij het constateren van een besmetting is het noodzakelijk snel te handelen om verdere verspreiding te voorkomen.

Aanpak bestrijding

In Nederland gebeurt de bestrijding op grond van de Bijenwet. In deze wet zijn de bevoegdheden en de maatregelen die genomen kunnen worden vastgelegd, zoals het instellen van vervoersverboden, het opruimen van besmette en verdachte bijenvolken en het nakijken van volken in een gebied. De aanpak in Nederland is snel een besmette stand opruimen en vernietigen tesamen met het besmette en verdachte materiaal. Tegelijkertijd wordt rondom de besmette stand een vervoersverbod ingesteld met een straal van tenminste 3 km. Om enige zekerheid te verkrijgen over verdere verspreiding in het gebied worden alle bijenvolken geïnspecteerd door assistenten van de Rijksbijenteeltconsulent; zij zijn hiertoe bevoegd.

Knelpunten bij de gebiedsscreening

Om een gebiedsscreening goed te kunnen uitvoeren is het inventariseren van het aantal na te kijken volken noodzakelijk. Omdat in Nederland geen registratieplicht geldt voor een imker, is de Rijksbijenteeltconsulent aangewezen op de medewerking van de Imkersverenigingen om tot een gebiedsinventarisatie te komen. De medewerking van de imkersverenigingen en de toezichthoudend imker van de Flevopolder waren voortreffelijk, zodat de gebiedsinspecties snel konden worden georganiseerd.

Ervaringen tijdens de screening

Bij de gebiedsscreening werden geen nieuwe vuilbroedhaarden aangetroffen. Toch is het noodzakelijk stil te staan bij de screening van de Flevopolder. De assistenten van de Rijksbijenteeltconsulent zijn de volgende onregelmatigheden tegengekomen; deze werden vooral geconstateerd bij volken op de distel.

1. kasten zonder naam, wel nagekeken, eigenaar niet bekend
2. kasten zonder bijen, bijen dood
3. kasten clandestien geplaatst, eigenaar onbekend
4. veel volken met varroa-besmetting
5. veel kasten met volken, conditie matig tot slecht
6. enige kasten in sterk verwaarloosde toestand.

Deze bevindingen geven mij aanleiding tot het maken van de volgende kanttekeningen:

- a. de Flevopolder is een verzamelpunt voor vele imkers uit alle delen van het land
- b. hier opgelopen besmettingen kunnen na beëindigen van de dracht gemakkelijk verspreid worden over Nederland
- c. er is een groot aantal zwakke volken aangetroffen. Iedere imker moet weten dat alleen sterke volken hun taak kunnen verrichten (bestuiven, nectar verzamelen)
- d. er zijn veel illegaal geplaatste kasten aangetroffen, die tesamen voor een te grote belasting van het drachtgebied zorgen
- e. er is een vrijwel zeker met Amerikaans vuilbroed besmet volk in een Dadantkast gestolen. Dit geeft aanleiding tot zorgen voor de toekomst. De dader is nog onbekend.

Hoe verder?

Uit oogpunt van ziektepreventie kunnen door de imker zelf de volgende maatregelen worden genomen:

- alleen naar de Flevopolder reizen met volken die behandeld zijn tegen de varroamijt
 - alleen met sterke gezonde volken naar de polder reizen
 - altijd naam, adres, telefoonnummer op de kast vermelden
 - illegaal geplaatste kasten zouden door de toezichthoudend imker zondermeer moeten worden verwijderd
 - toegelaten kasten registreren en voorzien van een merkteken dat niet te verwijderen is.
- Op deze manier kan een positieve bijdrage worden geleverd aan het in stand houden van gezonde volken ten behoeve van de landbouw en de natuur. Bijkomend is dat in geval van een uitbraak van Amerikaans vuilbroed snel alle betrokken imkers kunnen worden achterhaald, waarmee verdere verspreiding mogelijk kan worden voorkomen.

Maatregelen voor het plaatsen van bijenvolken in de Flevopolder

Er kan alleen geplaatst worden door de toezichthoudend imker. De voorwaarden zullen zijn zoals aangegeven in het verslag van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, alinea 'Hoe verder'. Voor opgave van volken voor het reizen naar het koolzaad of een andere dracht, zo snel mogelijk opgeven bij toezichthoudend imker:

Dhr. L. de Jong, Molenwei 59, Bemmels, 08811-61887.